

Σχολιασμός της απόφασης της 11 Ιουνίου 2014, ΑΔ, Χαραλάμπους ν. Δημοκρατίας, Παρουσίαση και σχολιασμός της απόφασης σχετικά με την συνταγματικότητα ή μη του Νόμου περί Έκτακτης Εισφοράς Αξιωματούχων, Εργοδοτουμένων και Συνταξιούχων της Κρατικής Υπηρεσίας και του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα (Ν. 112(Ι)/2011).

Αυγή Νεοφύτου, Προπτυχιακή φοιτήτρια,
Τμήμα Νομικής, Ευρωπαϊκό Παν/μιο Κύπρου.

Όπως έχει λεχθεί από τον Δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου Νικολάτο, η παρούσα υπόθεση «είναι από τις σημαντικότερες υποθέσεις που τέθηκαν ενώπιον της Πλήρους Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου, κατά τα τελευταία έτη. Σ' αυτή την υπόθεση, τίθεται αφενός, ζήτημα περιορισμού ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συνταγματικά κατοχυρωμένων, και αφετέρου, τίθεται ζήτημα δεινής οικονομικής κατάστασης στην οποία έχει περιέλθει το Κράτος, η οποία απειλεί, τα θεμέλια του και διακυβεύει το μέλλον του. Ο συνταγματικός Δικαστής, επομένως, είναι ο κριτής της νομιμότητας και της συνταγματικότητας των μέτρων που έλαβε το Κράτος, με το Νόμο, έχοντας (το Κράτος), ως προφανή σκοπό του τη βελτίωση των οικονομικών του, με την περικοπή των δαπανών του που αφορούν αξιωματούχους, δημοσίους υπαλλήλους και συνταξιούχους του Δημόσιου και Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα»⁽¹⁾.

Ο νόμος 112(Ι)/2011 αποτέλεσε το νομικό πλαίσιο βάσει του οποίου η διοίκηση ξεκίνησε από το Σεπτέμβριο του 2011 να αποκόπτει ακαθάριστες απολαβές αξιωματούχων και εργοδοτουμένων στον δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα ως έκτακτη εισφορά προς τη Δημοκρατία. Το ποσοστό των απολαβών, το οποίο θα αποτελούσε έκτακτη εισφορά προς το Κράτος, προσδιορίζονταν στο νόμο. Συγκεκριμένα, από τις ακαθάριστες απολαβές για το μήνα Σεπτέμβριο του Αιτητή στην προσφυγή 1480/11, ο οποίος είναι δημόσιος υπάλληλος, αποκόπηκε το ποσό των €69,09⁽²⁾. Η προσφυγή ασκήθηκε με στόχο να καταστεί παράνομη, δηλαδή αντισυνταγματική, η έκτακτη αυτή αποκοπή.

Όπως έχει νομολογηθεί, όταν τίθεται θέμα αντισυνταγματικότητας οποιασδήποτε πρόνοιας Νόμου υπάρχει τεκμήριο συνταγματικότητας και προτού το Δικαστήριο κηρύξει την πρόνοια ως αντισυνταγματική, οφείλει να ικανοποιηθεί, πέραν πάσης λογικής

αμφιβολίας⁽³⁾.

1. Υποχρεώσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας κατά την ένταξή της στην Ε.Ε και την Ευρωζώνη. Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Η Κύπρος με την ένταξή της στην Ε.Ε. υιοθέτησε το πλαίσιο των κανόνων που αποτελούσε το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης όλων των συμμετεχόντων στην Ένωση. Με αυτό θα επιτυγχάνετο η εποπτεία καθώς και η διασφάλιση της δημοσιονομικής πειθαρχίας. Τα κράτη μέλη καλούνταν να υποβάλλουν κάθε χρόνο Πρόγραμμα Σταθερότητας, το οποίο θα έπρεπε να καλύπτει περίοδο τεσσάρων ετών. Οιοδήποτε κράτος μέλος δεν συμμορφωνόταν και δεν λάμβανε τα αναγκαία μέτρα για τερματισμό του υπερβολικού ελλείμματος, θα υπέκειτο σε κυρώσεις⁽⁴⁾.

Με την ένταξή της το 2008 στην Ευρωζώνη,

"όταν τίθεται θέμα αντισυνταγματικότητας οποιασδήποτε πρόνοιας Νόμου υπάρχει τεκμήριο συνταγματικότητας και προτού το Δικαστήριο κηρύξει την πρόνοια ως αντισυνταγματική, οφείλει να ικανοποιηθεί, πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας"

και βάσει της υποχρέωσής της που προέκυπτε από το πιο πάνω Σύμφωνο, υπέβαλε το 2010 στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στο Συμβούλιο, το Πρόγραμμα Σταθερότητας για την περίοδο 2009-2013, όπου γινόταν επαρκής ανάλυση των επιπτώσεων της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης στην οικονομία της Κύπρου και σημειώνεται ότι το 2008 το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν είχε πλεόνασμα σχεδόν 1%, ενώ το 2009 αυτό μετατράπηκε σε έλλειμμα της τάξης του 6,1% του ΑΕΠ⁽⁵⁾. Το Συμβούλιο, μετά από σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εξέδωσε Γνώμη στην οποία διατυπώνει επιφυλάξεις για τη βιωσιμότητα του Προγράμματος Σταθερότητας της Κύπρου⁽⁶⁾ και καλεί τη Δημοκρατία, όπως υιοθετήσει συγκεκριμένες πολιτικές.

Εφόσον η Δημοκρατία συνέχιζε να παρουσιάζει υπερβολικό έλλειμμα και να μην προβαίνει στην λήψη μέτρων για την μείωσή του, το Συμβούλιο παρενέβη κάνοντας χρήση των εξουσιών που του δίνει η Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το τελευταίο, εξέδωσε Απόφαση με την οποία διαπιστώνεται επίσημα «η ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος στην Κύπρο»⁽⁷⁾.

Εφόσον οι δαπάνες του προσωπικού αποτελούσαν τη μεγαλύτερη κατηγορία δαπανών του δημόσιου τομέα, με το κρατικό μισθολόγιο να υπερβαίνει τα €2 δισεκατομμύρια ετησίως, το Υπουργείο Οικονομικών επανέφερε Νομοσχέδια που αφορούσαν στην επιβολή Έκτακτης Εισφοράς στους μισθούς στον δημόσιο τομέα. Στην Εισηγητική Έκθεση που κατατέθηκε στη Βουλή το Υπουργείο Οικονομικών τον Αύγουστο του 2011 αναφέρεται ότι:-

«Η Κυβέρνηση στα πλαίσια εξυγίανσης των δημόσιων οικονομικών (...) κατέληξε σε συμφωνία με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις για κλιμακωτές αποκοπές στις απολαβές των αξιωματούχων, των κρατικών υπαλλήλων, των υπαλλήλων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, (...) καθώς και των συντάξεων που

καταβάλλονται στον κρατικό, τον ευρύτερο δημόσιο τομέα, (...) ως εισφορά για εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών»⁽⁸⁾.

Τον ίδιο χρόνο, η Βουλή των Αντιπροσώπων ψήφισε σε σύντομο χρονικό διάστημα το Νομοσχέδιο σε Νόμο. Έτσι, θεσπίστηκε ο ειδικός νόμος, περί Έκτακτης Εισφοράς Αξιωματούχων, Εργοδοτουμένων και Συνταξιούχων της Κρατικής Υπηρεσίας και του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα (Ν. 112(I)/2011). Το νομικό πλαίσιο αφορούσε την αποκοπή, για περίοδο δύο ετών, των ακαθάριστων απολαβών των αξιωματούχων και εργοδοτουμένων, καθώς και των συντάξεων των συνταξιούχων της κρατικής υπηρεσίας, του ευρύτερου δημόσιου τομέα, ως έκτακτη εισφορά προς όφελος της Δημοκρατίας.

Στη συνέχεια θα εξεταστούν και θα αναλυθούν τα νομικά σημεία τα οποία επικαλείται ο αιτητής στην παρούσα υπόθεση καθώς και εάν θα μπορούσε ο νόμος να χαρακτηριστεί ως αντισυνταγματικός λόγω καταστρατήγησης άρθρων του Συντάγματος.

2. Νομικά σημεία τα οποία εξετάζονται.

Α. Η θεμελιώδης αρχή της ισότητας.

Στις περιπτώσεις που προβάλλεται ότι πρόνοια Νόμου είναι αντισυνταγματική, ως παραβιάζουσα τις αρχές της ισότητας, νομολογιακά αναγνωρίζεται όχι μόνο ευρεία εξουσία στο κράτος στον τομέα της οικονομίας και της δημοσιονομικής ρύθμισης, αλλά και ευρεία ευχέρεια στο νομοθέτη να προσαρμόζει τα οικονομικής και φορολογικής φύσεως νομοθετήματα, ώστε όχι μόνο να είναι δίκαια, αλλά και να συνάδουν με τα εκάστοτε δεδομένα και τις φορολογικές πολιτικές που επιλέγει το κράτος τη δεδομένη στιγμή⁽⁹⁾.

Όπως τονίστηκε από την Ολομέλεια, με αναφορά σε αμερικανική και ινδική νομολογία, η πρόνοια του Συντάγματος που προστατεύει την αρχή της ισότητας δεν αποσκοπεί στο να

⁽⁵⁾ Το νομικό πλαίσιο αφορούσε την αποκοπή, για περίοδο δύο ετών, των ακαθάριστων απολαβών των αξιωματούχων και εργοδοτουμένων, καθώς και των συντάξεων των συνταξιούχων της κρατικής υπηρεσίας, του ευρύτερου δημόσιου τομέα, ως έκτακτη εισφορά προς όφελος της Δημοκρατίας."

εμποδίζει το κράτος να προσαρμόζει με εύλογο τρόπο το δημοσιονομικό και φορολογικό του σύστημα. Η κάθε περίπτωση θα πρέπει να κρίνεται με τα δικά της δεδομένα που επικρατούν στην κοινωνία την στιγμή που ελέγχεται η νομοθετική πρόνοια⁽¹⁰⁾.

Το άρθρο 28 του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας προβλέπει ότι όλα τα πρόσωπα ανεξαιρέτως είναι ελεύθερα και ίσα ενώπιον του νόμου και της Δικαιοσύνης, (εκτός στις περιπτώσεις όπου ορίζονται ρητά από το Σύνταγμα) και δικαιούνται ίσης προστασίας και μεταχείρισης⁽¹¹⁾.

Η νομική ισότητα εμφανίζεται με δύο συγκεκριμένες μορφές. Η ισότητα ενώπιον του νόμου εμφανίζεται κυρίως απέναντι στα δικαστικά αλλά και διοικητικά όργανα, τα οποία υποχρεώνονται από τη νομοθεσία να εφαρμόζουν τον Νόμο, με ίσο τρόπο, για όλους τους πολίτες μηδενός εξαιρουμένου. Η αρχή της ισότητας επιβάλλει στη διοίκηση, σε περίπτωση όπου αυτή πράττει κατά διακριτική ευχέρεια, ίση μεταχείριση όμοιων περιπτώσεων και, κατά συνέπεια, με αμεροληψία. Η αρχή της ισότητας αποτελεί, επίσης, κανόνα δικαίου, η οποία δεσμεύει το νομοθέτη. Όμως, βάσει νομολογίας, επιτρέπονται παρεκκλίσεις από τον γενικό κανόνα, αρκεί να δικαιολογούνται από ειδικούς λόγους.

Η θεμελιώδης ισότητα των ανθρώπων προκύπτει από το γεγονός ότι όλα τα πρόσωπα έχουν την ίδια αξία. Σε αυτήν έγκειται και η θεμελιώδης σημασία της αρχής της ισότητας. Τη μόνη ισότητα που μπορεί να κατοχυρώσει βέβαια το δίκαιο είναι η νομική ισότητα, δηλαδή η ισότητα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων και η ίση μεταχείριση των πολιτών από το Κράτος.

Όμως, η εφαρμογή της αρχής της ισότητας είναι εύκαμπτη και μπορεί να υπόκειται σε περιορισμούς, εκεί όπου τίθενται λόγοι υπέρ του δημοσίου συμφέροντος.

Στο άρθρο 20 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, γίνεται λόγος για την ισότητα έναντι του Νόμου. Το άρθρο αυτό αντιστοιχεί

στην αρχή η οποία είναι εγγεγραμμένη σε όλα τα ευρωπαϊκά Συντάγματα και την οποία το Δικαστήριο έκρινε ως θεμελιώδη αρχή του Κοινοτικού Δικαίου⁽¹²⁾.

Έχει κριθεί νομολογιακά ότι η φορολογική ισότητα αποκλείει αδικαιολόγητες φορολογικές εξαιρέσεις και απαλλαγές, παρέχει, όμως, ευρεία ευχέρεια στο νομοθέτη να διαμορφώνει, στη βάση γενικών και αντικειμενικών κριτηρίων, το οικείο «φορολογικό» σύστημα, στο οποίο περιλαμβάνονται και οι επιβαρυντικοί νόμοι, όπως ο παρών νόμος⁽¹³⁾.

Ακόμη και το ΕΔΑΔ αναγνωρίζει την ευρεία διακριτική ευχέρεια του κράτους να υιοθετεί νομοθετικά μέτρα για συγκεκριμένες ομάδες πολιτών, ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής κρίσης, νοουμένου ότι η επέμβαση επιβάλλεται για το δημόσιο συμφέρον και δεν θέτει την αξιοπρεπή διαβίωση του πολίτη σε κίνδυνο. Σε σχετική υπόθεση, οι μειώσεις των αποδοχών στο δημόσιο τομέα κρίθηκαν νόμιμες⁽¹⁴⁾.

Β. Το ενδεχόμενο της παραβίασης της αρχής της συνεισφοράς εκάστου φορολογουμένου αναλόγως με τις δυνάμεις του.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η φορολογική ισότητα τυγχάνει προστασίας από το Άρθρο 24 Συντάγματος. Το άρθρο αυτό υποχρεώνει τον καθένα να συνεισφέρει στα δημόσια βάρη αναλόγως των δυνάμεών του⁽¹⁵⁾. Είναι θεμελιωμένο ότι τα Κράτη έχουν ευρεία διακριτική ευχέρεια να επιβάλλουν φόρους ή άλλες επιβαρύνσεις, όπως η έκτακτη εισφορά, νοουμένου όμως ότι τηρούνται οι συνταγματικά καθιερωμένες αρχές που διέπουν τους φορολογικούς και άλλους επιβαρυντικούς νόμους, όπως είναι η αρχή της ισότητας, η αρχή της αναλογικότητας κ.λ.π.

Στην Πορτογαλία η επιβολή έκτακτης εισφοράς μέχρι και 10% του μισθού θεωρήθηκε νόμιμη από την Ολομέλεια του Συνταγματικού Δικαστηρίου⁽¹⁶⁾. Σε Υπόθεση του Αρείου Πάγου το 2013⁽¹⁷⁾, σχετικά με το «χαράτσι της ΔΕΗ», ένα από τα θέματα που

"τα Κράτη έχουν ευρεία διακριτική ευχέρεια να επιβάλλουν φόρους ή άλλες επιβαρύνσεις, όπως η έκτακτη εισφορά, νοουμένου όμως ότι τηρούνται οι συνταγματικά καθιερωμένες αρχές που διέπουν τους φορολογικούς και άλλους επιβαρυντικούς νόμους, όπως είναι η αρχή της ισότητας, η αρχή της αναλογικότητας"

είχαν εξεταστεί αφορούσε το δικαίωμα του Κράτους να επιβάλλει φόρους ή άλλες επιβαρύνσεις. Εξετάστηκε, συγκεκριμένα, το σχετικό άρθρο του Ελληνικού Συντάγματος, που είναι ανάλογο με το Άρθρο 24 του Κυπριακού Συντάγματος. Τονίστηκε ότι ο νομοθέτης είναι, καταρχήν, ελεύθερος να καθορίζει τις διάφορες μορφές των οικονομικών επιβαρύνσεων για τη δημιουργία δημοσίων εσόδων προς κάλυψη των δαπανών του Κράτους, οι οποίες μπορούν να επιβληθούν στους βαρυνόμενους πολίτες με διάφορους τρόπους. Περιορίζεται, όμως, από ορισμένες γενικές αρχές, με τις οποίες επιδιώκεται από τον Συνταγματικό Νομοθέτη η πραγμάτωση των κανόνων της φορολογικής δικαιοσύνης και του Κράτους Δικαίου. Οι αρχές αυτές είναι, συγκεκριμένα, η καθολικότητα της επιβάρυνσης και η ισότητά της έναντι των βαρυνόμενων, εξειδικευμένη με τον καθορισμό του φορολογικού βάρους βάσει ορισμένης φοροδοτικής ικανότητας. Η επιβάρυνση επιβάλλεται επί συγκεκριμένης και, εξ αντικειμένου, οριζόμενης φορολογητέας ύλης. Η υποχρέωση του φορολογικού Νομοθέτη να σέβεται τις αρχές της καθολικότητας και της ισότητας του φόρου και, ειδικότερα, να τηρεί το κριτήριο της φοροδοτικής ικανότητας δεν αναιρείται στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η φορολογική επιβάρυνση δεν θεσπίζεται ως πάγια, μέλλουσα να ισχύσει επ'αόριστον, αλλά μόνον για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, χαρακτηριζόμενη ως «έκτακτη»⁽¹⁸⁾. Χαρακτηριστική είναι και η υπόθεση στην οποία εξετάστηκε ζήτημα εισφοράς επί συναλλαγών και τέθηκαν οι γενικές αρχές, με βάση τις οποίες επιδιώκεται από τον Συνταγματικό νομοθέτη η επίτευξη φορολογικής δικαιοσύνης και Κράτους Δικαίου⁽¹⁹⁾.

Γ. Το ενδεχόμενο της Παραβίασης του δικαιώματος της περιουσίας ή ιδιοκτησίας. Πρέπει να γίνει σαφές ότι κατά τη σύνταξη της

ΕΣΔΑ τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης δεν μπόρεσαν να καταλήξουν σε συμφωνία για την ενσωμάτωση ορισμένων δικαιωμάτων στο ίδιο το βασικό όργανο ή για τα χαρακτηριστικά τους, με αποτέλεσμα να προταθεί να περιληφθούν αυτά σε ένα συμπληρωματικό Πρωτόκολλο στη Σύμβαση. Το Πρωτόκολλο αρ. 1, το οποίο επικυρώθηκε δυο χρόνια μετά τη Σύμβαση, προβλέπει, μεταξύ άλλων, και τα δικαιώματα στον σεβασμό της περιουσίας, τα οποία αναγνωρίζονται ως σημαντικά δικαιώματα για τη διατήρηση μίας δημοκρατικής κοινωνίας και της υπεροχής του Δικαίου⁽²⁰⁾.

Έτσι, το Άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου είναι η μοναδική διάταξη της Σύμβασης η οποία αφορά ένα οικονομικό δικαίωμα⁽²¹⁾. Βέβαια, κατά τη σύνταξη αυτού του άρθρου, τα Κράτη επεφύλαξαν για τα ίδια ένα σημαντικό περιθώριο εκτίμησης σχετικά με το ποια κριτήρια εφαρμόζονται για τον προσδιορισμό της έκτασης του δικαιώματος αυτού καθώς και των πιθανών περιορισμών κατά την άσκησή του⁽²²⁾. Παρόλ'αυτά, το κείμενο αυτού του άρθρου δεν εγγυάται ρητά ένα δικαίωμα αποζημίωσης εξαιτίας μίας επέμβασης στο δικαίωμα του σεβασμού της περιουσίας. Αλλά προστατεύει ρητά όλα τα φυσικά πρόσωπα. Τα ιδιοκτησιακά ή περιουσιακά δικαιώματα, σύμφωνα με το Πρωτόκολλο, μπορούν να περιοριστούν, για σκοπούς δημόσιας ωφέλειας ή δημοσίου συμφέροντος.

Το άρθρο 23 του Συντάγματος προνοεί ότι στέρηση ή περιορισμός οιοδήποτε δικαιώματος ιδιοκτησίας δεν μπορεί να επιβληθεί εκτός στις περιπτώσεις όπου προβλέπει το Άρθρο 23. Η τρίτη παράγραφος του εν λόγω άρθρου προνοεί ότι η άσκηση ιδιοκτησιακού δικαιώματος μπορεί να υποβληθεί, δια Νόμου, σε όρους, δεσμεύσεις ή περιορισμούς, απολύτως απαραίτητους προς το συμφέρον της δημόσιας ασφάλειας ή της δημόσιας υγείας ή των δημοσίων ηθών ή της Πολεοδομίας ή της ανάπτυξης και

"Τα ιδιοκτησιακά ή περιουσιακά δικαιώματα, σύμφωνα με το Πρωτόκολλο, μπορούν να περιοριστούν, για σκοπούς δημόσιας ωφέλειας ή δημοσίου συμφέροντος. "

χρησιμοποίησης οιασδήποτε ιδιοκτησίας προς προαγωγή της δημοσίας ωφελείας ή προς προστασία των δικαιωμάτων τρίτων.

Δ. Το ενδεχόμενο της Παραβίασης του δικαιώματος του συμβάλλεσθαι ελευθέρως.

Το Σύνταγμα προστατεύει το δικαίωμα αυτό στο Άρθρο 26 το οποίο περιλαμβάνει επίσης: α) το δικαίωμα ή μη της προσχώρησης σε σύμβαση, β) δικαίωμα της επιλογής του αντισυμβαλλομένου, γ) δικαίωμα της διαμόρφωσης του περιεχομένου της σύμβασης και δ) δικαίωμα καταγγελίας της σύμβασης⁽²³⁾.

Σύμφωνα με τη νομολογία, ένας νόμος που επέβαλλε στους ιδιοκτήτες πλαφόν στα ενοίκια, εν τέλει κρίθηκε αντισυνταγματικός και καταργήθηκε, λόγω εξωτερικής επέμβασης στους όρους της σύμβασης. Το άρθρο αυτό προστατεύει την αυτονομία της βούλησης και ο καθορισμός των όρων κάθε σύμβασης από τους ίδιους τους αντισυμβαλλομένους, περιλαμβανομένου και του ενοικίου, αποτελεί έκφραση δικαιώματος του συμβάλλεσθαι ελευθέρως⁽²⁴⁾. Στην Κύπρο, η νομολογία αναγνωρίζει ότι «τα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες του ατόμου επενεργούν και προστατεύονται έναντι πάντων»⁽²⁵⁾. Επομένως, η ελευθερία του συμβάλλεσθαι δεν επεκτείνεται και στο περιεχόμενο των συμβάσεων, αλλά περιορίζεται μόνο σε αυτό καθαυτό το δικαίωμα του συμβάλλεσθαι ελευθέρως⁽²⁶⁾.

Όπως αναφέρθηκε από την πλειοψηφία της Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου, «το δικαίωμα που κατοχυρώνεται από το Άρθρο 26.1 του Συντάγματος είναι το δικαίωμα της σύναψης σύμβασης και επομένως δεν καλύπτει και τα δικαιώματα που δημιουργούνται, δυνάμει της σύμβασης».

Ε. Σκέψεις σχετικά με το Δίκαιο της Ανάγκης.

Το Δίκαιο της Ανάγκης αποτελεί για την Κύπρο, και θα εξακολουθήσει μέχρι την επίλυση του Κυπριακού προβλήματος, βασική πηγή του Κυπριακού Συνταγματικού Δικαίου.

Το Δίκαιο της ανάγκης καθορίζει πότε υφίσταται εξουσία παρεκκλίσεως από το αυστηρό γράμμα του Συντάγματος. Ο προάγγελος για το Δίκαιο της ανάγκης, είναι η απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην υπόθεση Ibrahim⁽²⁷⁾.

Ο τότε Δικαστής Ιωσηφίδης, σε απόφασή του, έκρινε τις προϋποθέσεις ενεργοποίησης του Δικαίου της Ανάγκης, οι οποίες είναι οι ακόλουθες: α) ύπαρξη επιτακτικής και αναπότρεπτης ανάγκης ή εξαιρετικής περίπτωσης β) απουσία άλλης θεραπείας, εκτός από την κατ'ανάγκη παρέκκλιση από το Σύνταγμα γ) το μέτρο, που λαμβάνεται κατ'επίκληση του Δικαίου της Ανάγκης, πρέπει να είναι ανάλογο με την περίπτωση που καλείται να θεραπεύσει δ) η κατά παρέκκλιση του Συντάγματος ρύθμιση πρέπει να είναι προσωρινής ισχύος, δηλαδή η διάρκεια του μέτρου της ανάγκης πρέπει χρονικά να περιορίζεται μέσα στα χρονικά πλαίσια προβλεπτής διάρκειας της εξαιρετικής περιστάσεως, η οποία δικαιολογεί τη θέσπιση του μέτρου. Στην περίπτωση της Κύπρου αυτή η εξαιρετική περίπτωση διαρκεί 48 χρόνια. Στην πραγματικότητα, η προσωρινότητα αυτή θα εξακολουθήσει μέχρι να λυθεί το Κυπριακό Πρόβλημα⁽²⁸⁾.

Τα όργανα τα οποία έχουν εκλεγεί με βάση το Σύνταγμα πριν από την κατάρρευση του τελευταίου δεν δικαιούνται να παραμείνουν απαθή και να βλέπουν το Κράτος να διαλύεται, αλλά έχουν υποχρέωση να λάβουν εκείνα τα αναγκαία μέτρα, τα οποία είναι επιτακτικά για τη διάσωση βασικών λειτουργιών του Κράτους. Σε τέτοιες ακριβώς περιπτώσεις η εφαρμογή του Δικαίου της Ανάγκης δικαιολογείται με βάση την αρχή, γνωστή από την εποχή του Ρωμαϊκού Δικαίου, ότι η σωτηρία του Κράτους είναι ο υπέρτατος Νόμος (Salus Rei Publicae Suprema Lex Esto).

Σημειώνεται, ταυτόχρονα, ότι οι παρούσες περιστάσεις δεν είναι ανάλογες και ούτε εξομοιώνονται με τις συνθήκες του 1963 και του 1974 για να ενεργοποιείται το δίκαιο της

"η εφαρμογή του Δικαίου της Ανάγκης δικαιολογείται με βάση την αρχή, γνωστή από την εποχή του Ρωμαϊκού Δικαίου, ότι η σωτηρία του Κράτους είναι ο υπέρτατος Νόμος (Salus Rei Publicae Suprema Lex Esto)."

ανάγκης.

Επίλογος

Η πλειοψηφία του Δικαστηρίου έκρινε ότι, οι Αιτητές οι οποίοι είχαν το βάρος απόδειξης, απέτυχαν να πείσουν πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας ότι οι πρόνοιες του Νόμου 112(Ι)/2011 είναι αντισυνταγματικές⁽²⁹⁾.

Ο συνταγματικός Δικαστής, επομένως, είναι ο κριτής της νομιμότητας και της συνταγματικότητας των μέτρων που έλαβε το Κράτος. Το Κράτος έχει ως προφανή σκοπό του τη βελτίωση των οικονομικών του, με την περικοπή των δαπανών του που αφορούν αξιωματούχους, δημοσίους υπαλλήλους και συνταξιούχους του Δημόσιου και Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα⁽³⁰⁾.

Με βάση τη νομολογία⁽³¹⁾, διαφαίνεται ότι, η φορολογική ισότητα αποκλείει αδικαιολόγητες φορολογικές εξαιρέσεις και απαλλαγές, αλλά παρέχει ευρεία ευχέρεια στο Νομοθέτη να διαμορφώνει, στη βάση γενικών και αντικειμενικών κριτηρίων, το οικείο «φορολογικό» σύστημα, στο οποίο περιλαμβάνονται και οι επιβαρυντικοί νόμοι, όπως ο παρών νόμος. Κατά την εκτίμηση της πλειοψηφίας του Δικαστηρίου, ο Νόμος δεν εκφεύγει από τα επιτρεπτά πλαίσια, τα οποία καθορίζονται από το Σύνταγμα και ερμηνεύονται από τη νομολογία και επομένως δεν καταστρατηγεί ούτε κανένα από τα άρθρα τα οποία επικαλείται ο αιτητής στην παρούσα υπόθεση.

· · · · ·

Σημειώσεις

1. Γεώργιος Χαραλάμπους κ.α. ν. Υπουργού Οικονομικών κ.α., Υπ. Αρ. 1480/2011.
2. Υπ.-1480/2011-ibid.
3. Board for Registration of Architects and Civil Engineers v. Kyriakides (1966) 3 CLR 640.
4. Υπ.-1480/2011-ibid.
5. Υπ.-1480/2011-ibid.
6. Υπ.-1480/2011-ibid.
7. Υπ.-1480/2011-ibid.
8. Υπ.-1480/2011-ibid.
9. Koufakis v. Greece, Case No. 57665/12, ημερ. 7.5.2013 (ΕΔΑΔ)
10. Matsis v. Republic (1969) 3 CLR 245.
11. «Άρθρον 28 του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας. 1. Πάντες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου, της διοικήσεως και της δικαιοσύνης και δικαιούνται αν τύχωσι ίσης προστασίας και μεταχειρίσεως. 2. Έκαστος απολαύει πάντων των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των προβλεπομένων υπό του Συντάγματος άνευ ουδεμίας δυσμενούς διακρίσεως αμέσου ή εμμέσου εις βάρος οιουδήποτε ατόμου ένεκα της κοινότητος, της φυλής, του χρώματος, της θρησκείας, της γλώσσης, του φύλου, των πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, της εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, της γεννήσεως, του πλούτου, της κοινωνικής τάξεως αυτού ή ένεκα οιουδήποτε άλλου λόγου, εκτός εάν διά ρητής διατάξεως του Συντάγματος ορίζεται το αντίθετον». 12. Γ. Παπαδημητρίου, Ο χάρτης θεμελιωδών δικαιωμάτων, σταθμός στη θεσμική ωρίμανση της Ευρωπαϊκής ένωσης, Παπαζήση, Αθήνα, 2001, σελ.61.
13. Υπόθεση αρ. 4102/1981 του Συμβουλίου της Επικρατείας, ημερ. 13.6.1990.
14. Υπ.-57665/12-ibid.
15. «Άρθρων 24 του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας. 1. Πάντες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου, της διοικήσεως και της δικαιοσύνης και δικαιούνται αν τύχωσι ίσης προστασίας και μεταχειρίσεως. 2. Έκαστος απολαύει πάντων των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των προβλεπομένων υπό του Συντάγματος άνευ ουδεμίας δυσμενούς διακρίσεως αμέσου ή εμμέσου εις βάρος οιουδήποτε ατόμου ένεκα της κοινότητος, της φυλής, του χρώματος, της θρησκείας, της γλώσσης, του φύλου, των πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, της εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, της γεννήσεως, του πλούτου, της κοινωνικής τάξεως αυτού ή ένεκα οιουδήποτε άλλου λόγου, εκτός εάν διά ρητής διατάξεως του Συντάγματος ορίζεται το αντίθετον.
16. Απόφαση του αρ. 396/2011, ημερ. 17.10.2011 (Diário da República).
17. Υπόθεση ΑΠ 293/14, απόφαση του Αρείου Πάγου, ημερ. 4.12.2013.
18. Υπ.-293/14-ibid.
19. Απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας με αριθμό 93/2011 της 17.1.2011, Θρακικά Εκκοκιστήρια Α.Ε. ν. Ελληνικού Δημοσίου κ.α.
20. D. Gomier, D. Harris, L. Zwaak, Η ευρωπαϊκή σύμβαση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και οι ευρωπαϊκός κοινωνικός χάρτης : Δίκαιο και πρακτική, επιμ. Γ Αμιτσης, Παπαζήση, 2001, ΣΕΛ 491.
21. Το Πρωτόκολλο προβλέπει:- «Άρθρο 1 - Προστασία της ιδιοκτησίας - Παν φυσικών ή νομικών πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθή της ιδιοκτησίας αυτού ειμή διά λόγους δημοσίας ωφελείας και υπό τους προβλεπομένους, υπό του νόμου και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου, όρους. Αι

προαναφερόμεναι διατάξεις δεν θίγουν το δικαίωμα παντός Κράτους όπως θέση εν ισχύι Νόμους ους ήθελε κρίνει αναγκαίους προς ρύθμισιν της χρήσεως αγαθών συμφώνως προς το δημόσιον συμφέρον ή προς εξασφάλισιν της καταβολής φόρων ή άλλων εισφορών ή προστίμων.» .

22. D. Gomier, D. Harris, L. Zwaak, *ibid*, σελ.492.

23. P. Jougleux., Στοιχεία Κυπριακού Ενοχικού Δικαίου, 2011.

24. Chimonides Constantinos v Evanthia K Manglis (1967) 1 CLR 125.

25. Police v. Georghiades (1983) 2 C.L.R. 33. και Αστυνομία v. Γιάλλουρου (1992) 2 Α.Α.Δ. 147.

26. Chimonides v. Manglis (1967) 1 CLR 125.

27. Ibrahim Mustafa and others v The Attorney-General of the Republic (1964) 1 CLR 195.

28. Στοιχεία κυπριακού δικαίου Ε. Βασιλακάκης, Σ. Παπασσάβας , Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 2002, σελ.68-77.

29. Υπ.-1480/2011-*ibid*.

30. Υπ.-1480/2011-*ibid*.

31. Υπόθεση αρ. 4102/1981 του Συμβουλίου της Επικρατείας, ημερ. 13.6.1990.